

Sygn. akt. I ACa 243/14

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 września 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Rzeszowie Wydział I Cywilny

w składzie:

<u>Przewodniczący</u>	SSA Andrzej Palacz
Sędziowie:	SA Anna Gawelko (spraw.) SO del. Jan Dela
Protokolant:	st.sekr.sądowy Cecylia Solecka

po rozpoznaniu w dniu 25 września 2014 r. na rozprawie

sprawy z powództwa **M. S.**

przeciwko (...) **S.A. w W.**

o zapłatę zadośćuczynienia i odszkodowania

na skutek apelacji obu stron

od wyroku Sądu Okręgowego w Tarnobrzegu

z dnia 28 stycznia 2014 r., sygn. akt I C 1037/12

I. **z m i e n i a** zaskarżony wyrok w pkt. III, IV i VI w ten sposób, że :

1. **z a s ą d z a** od pozwanego (...) S.A. w W. na rzecz powoda M. S. dalszą kwotę 50.000 zł (pięćdziesiąt tysięcy) z ustawowymi odsetkami od dnia 10 października 2012 r. tytułem zadośćuczynienia i oddala powództwo w pozostałej części,

2. **z a s ą d z a** od pozwanego Towarzystwa (...) S.A. w W. na rzecz powoda M. S. kwotę 5.969 zł (pięć tysięcy dziewięćset sześćdziesiąt dziewięć) tytułem kosztów procesu, w tym kwotę 3.617 zł (trzy tysiące sześćset siedemnaście) tytułem kosztów zastępstwa procesowego i kwotę 2.352 zł (dwa tysiące trzysta pięćdziesiąt dwa) tytułem zwrotu części kosztów opinii biegłych ,

3. **n a k a z u j e** ściągnąć od pozwanego (...) S.A. w W. na rzecz Skarbu Państwa – Sadu Okręgowego w Tarnobrzegu kwotę 8.543 zł (osiem tysięcy pięćset czterdzieści trzy) tytułem opłaty od uwzględnionej części powództwa, od której powód był zwolniony,

II. **o d d a l a** apelację powoda w pozostałej części i w całości apelację pozwanego,

III. **z a s ą d z a** od pozwanego (...) S.A. w W. na rzecz powoda M. S. kwotę 2.500 zł (dwa tysiące pięćset) tytułem zwrotu opłaty sądowej od uwzględnionej części apelacji,

IV. **z n o s i** wzajemnie między stronami koszty zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym .

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 28 stycznia Sąd Okręgowy w Tarnobrzegu (I C 1037/12) zasądził od pozwanego (...) S.A. w W. na rzecz powoda M. S.: kwotę 75.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 10 października 2012r. za doznaną krzywdę na skutek śmierci żony K. S., kwotę 38.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 10 października 2012r. tytułem zadośćuczynienia i kwotę 7.841,80 zł tytułem odszkodowania za doznane przez powoda skutki wypadku z dnia 26 sierpnia 2009r, oddalił powództwo w pozostałej części, nakazał ściągnąć od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Tarnobrzegu kwotę 6.043 zł tytułem opłaty sądowej od uwzględnionej części powództwa, nie obciążył powoda obowiązkiem uiszczenia opłaty od oddalonej części powództwa, zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 1.809,61 zł tytułem zwrotu połowy poniesionych kosztów opinii biegłych i w pozostałej części koszty procesu pomiędzy stronami wzajemnie zniósł.

Powyższy wyrok Sąd oparł na następujących ustaleniach faktycznych i rozważaniach prawnych:

W dniu 26 sierpnia 2009r w wypadku drogowym poniosła śmierć na miejscu żona powoda K. S.. Kierujący pojazdem sprawca wypadku był ubezpieczony od odpowiedzialności cywilnej u pozwanego ubezpieczyciela. Powód był kierowcą pojazdu, któremu nie udzielił pierwszeństwa na drodze sprawca wypadku, zaś żona powoda była pasażerką. Powód doznał w wypadku stłuczenia głowy i mózgu, wielomiejscowych otarć naskórka, psychozy depresyjnej. Był hospitalizowany, najpierw w szpitalu w P., potem w T.. Nie wymagał leczenia operacyjnego. Od 4 września 2009r do grudnia 2009r powód korzystał z psychoterapii z powodu zaburzeń depresyjnych spowodowanych śmiercią żony. Od 5 października 2009r powód został zarejestrowany jako pacjent w (...) Centrum (...) z powodu reakcji depresyjnych i leczenie to nadal kontynuuje.

Powód poniósł określone wydatki związane ze skutkami wypadku komunikacyjnego, których w ramach odszkodowania domagał się w pozwie.

Sąd ustalił, że powód i K. S. zawarli związek małżeński na 10 dni przed tragicznym w skutkach wypadkiem drogowym. Żona powoda pracowała zawodowo. Skończyła studia licencjackie, potem magisterskie. Powód, ma wykształcenie zawodowe. W dacie wypadku był pracownikiem stacji paliw. Zwolnienie lekarskie powoda po wypadku trwało do 24 stycznia 2011r. potem powód pobierał świadczenie rehabilitacyjne do dnia 19 stycznia 2011r. Powód został skierowany na rehabilitację leczniczą w trybie stacjonarnym w schorzeniach psychosomatycznych do ośrodka rehabilitacyjnego w W. z uwagi na rozpoznane u powoda zaburzenia depresyjno – adaptacyjne. Rehabilitacja przebiegała w dniach 28 maja 2010r do 26 czerwca 2010r.

Po wyczerpaniu okresu pobierania świadczenia rehabilitacyjnego powód nie podjął zatrudnienia.

Przez okres pół roku był zarejestrowany jako bezrobotny. Obecnie pracuje w skupie złomu, który prowadzi jego brat.

Powód kontynuuje terapię psychiatryczną.

Nagła śmierć żony spowodowała u powoda załamanie linii życia. Był osobą szczęśliwą, miał plany życiowe związane z zawarciem małżeństwa, założeniem rodziny. Dodatkowym czynnikiem obciążającym dla powoda było, to że żona zmarła 10 dni po ślubie, w swoje 26 urodziny. Utrata osoby bliskiej stanowiła dla niego duże przeżycie, nie tylko w aspekcie fizjologicznej żałoby, ale wywołało u niego obraz zaburzeń nastroju o charakterze reaktywnym. Powód nadal przeżywa śmierć żony, okresowo popada w przygnębienie i smutek. Nadal wymaga leczenia i pomocy psychologa i psychiatry.

Doznany w wypadku uraz głowy spowodował u niego zaburzenia adaptacyjne, stanowiące 10% trwałego uszczerbku na zdrowiu. U powoda utrzymują się objawy zespołu pourazowego po przebytych wstrząśnieniu mózgu. Mają one charakter czynnościowy. Doznane zaburzenia wymagają psychoterapii i leczenia neurologicznego.

W świetle przeprowadzonych dowodów, w tym opinii biegłych psychiatry, psychologa i neurochirurga, Sąd uznał, że stosownym dla powoda zadośćuczynieniem za krzywdę wywołaną tragiczną śmiercią żony – jest kwota 100.000 zł. Z uwagi na to, iż w postępowaniu likwidacyjnym pozwany wypłacił powodowi z tego tytułu kwotę 25.000 zł. Sąd zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 75.000 zł. na podstawie art. 446 § 4 kc.

Odnośnie zadośćuczynienia, którego powód żądał za skutki wypadku, których doznał i krzywdę, Sąd uznał, że stosowną sumą zadośćuczynienia jest kwota 50.000 zł. Z uwagi na to, że powód z tego tytułu uzyskał w postępowaniu likwidacyjnym kwotę 12.000 zł, Sąd zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 38.000 zł na podstawie art. 445 § 1 kc. Sąd uwzględnił też częściowo roszczenia odszkodowawcze powoda i z tego tytułu zasądził od pozwanego na jego rzecz kwotę 7.841,80 na podstawie art. 444 § 1 kc.

W pozostałym zakresie Sąd oddalił powództwo jako nieuzasadnione.

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 113 ust. 1 i 4 uksc oraz na podstawie art. 100 kpc.

Powyższy wyrok zaskarżyły obie strony.

Powód zaskarżył wyrok w pkt I w zw. z pkt III oraz IV. Skarżący zarzucił naruszenie przepisu art. 446 § 4 kc poprzez błędne uznanie przez Sąd I instancji, iż zasądzenie na rzecz powoda kwoty 100.000 zł jest odpowiednim zadośćuczynieniem za krzywdę, której powód doznał na skutek śmierci swojej żony. Zdaniem skarżącego Sąd I instancji naruszył art. 233 § 1 kpc przez przekroczenie zasady swobodnej oceny dowodów, co skutkowało wydaniem nieprawidłowego wyroku. Brak należytego przeanalizowania materiału dowodowego spowodował także błędną wykładnię pojęcia odpowiedniego zadośćuczynienia z art. 446 § 4 kc.

Skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kwoty 170.000 zł tytułem zadośćuczynienia (różnicy pomiędzy kwotą odpowiedniego zadośćuczynienia należnego powodowi – 195.000 zł i kwotą dobrowolnie wypłaconą przez pozwanego – 25.000 zł) z ustawowymi odsetkami od daty wniesienia pozwu oraz zasądzenie kosztów postępowania za obie instancje.

Pozwany zaskarżył wyrok w części zasądzającej od pozwanego na rzecz powoda:

1. kwotę 40.000 zł z odsetkami od dnia 10.10.2012r. tj. ponad zasądzoną kwotę 35.000 zł z odsetkami od dnia 10.10.2012r.
(pkt I sentencji)
2. kwotę 15.000 zł wraz z odsetkami od dnia 10.10.2012r., tj; ponad zasądzoną kwotę 23.000 zł wraz z odsetkami od dnia 10.10.2012r.
3. w części dotyczącej nałożenia na pozwanego obowiązku zapłaty kosztów procesu w wysokości zasądzonej wyrokiem (pkt IV i VI sentencji).

Skarżący zarzucił:

- 1) w zakresie zaskarżenia w pkt I naruszenie art. 446 § 4 kc poprzez uznanie, iż zasądzona na rzecz powoda tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę na skutek śmierci żony K. S. kwota 75.000 zł jest odpowiednia.
- 2) w zakresie zaskarżonego w części pkt II wyroku – naruszenie art. 445 § 1 kc poprzez uznanie, że zasądzona na rzecz powoda tytułem zadośćuczynienia kwota 38.000 zł jest odpowiednia, gdy kwota ta jest rażąco wygórowana w stosunku do następstw wypadku w dniu 26.08.2009r dla zdrowia powoda.

3) naruszenie przepisów prawa procesowego art. 233 § 1 kc poprzez niedokonanie rozważenia zebranego w sprawie materiału dowodowego – pominięcie faktu, że wpływ na skutek zdrowia psychicznego powoda miała śmierć żony w wypadku w dniu 26.08.2009r, a więc krzywda w tym zakresie dotyczy krzywdy związanej ze śmiercią żony, a nie następstw wypadku dla zdrowia powoda.

Wskazując na powyższe – skarżący wniósł o zmianę wyroku w pkt I przez zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kwoty 35.000 zł tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę na skutek śmierci żony K. S., zmianę wyroku w pkt II poprzez zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kwoty 23.000 zł tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę w związku z obrażeniami odniesionymi w wypadku w dniu 26.08.2009r., oddalenie powództwa w pozostałej części, stosunkowe rozdzielenie kosztów procesu zgodnie z wynikiem procesu oraz zasądzenie kosztów procesu z kosztami zastępstwa procesowego za II instancję.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Odnośnie zadośćuczynienia, którego powód żąda na podstawie art. 446 § 4 kc, w związku z tragiczną śmiercią żony w wypadku komunikacyjnym:

Rozstrzygnięcie Sądu Okręgowego, który przyjął – wyjściowo – że stosowne zadośćuczynienie stanowi kwota 100.000 zł zostało zaskarżone apelacjami obu stron. Powód podniósł w apelacji, że jest to suma rażąco zaniżona, zaś pozwany – że jest to suma rażąco zawyżona.

W zasadzie żadna ze stron nie kwestionuje ustaleń faktycznych dotyczących tego roszczenia dokonanych przez Sąd Okręgowy.

Powód jedynie podnosi, że Sąd nie dokonał należytej analizy materiału dowodowego co spowodowało błędną wykładnię pojęcia odpowiedniego zadośćuczynienia z art. 446 § 4 kc.

Przy ustalaniu zadośćuczynienia na podstawie art. 446 § 4 kc powinna być brana pod uwagę zasada wszechstronności i indywidualizacji – czyli, z jednej strony, oznacza to wymóg uwzględnienia wszystkich okoliczności sprawy, z drugiej zaś, indywidualnego podejścia do każdego przypadku. Podstawą dokonania tego rodzaju ustaleń powinny być wyniki postępowania dowodowego z uwzględnieniem wszystkich okoliczności sprawy. Stąd też korygowanie kwoty zadośćuczynienia rekompensującego doznaną krzywdę jest możliwe w postępowaniu apelacyjnym tylko wówczas, gdy po rozważeniu okoliczności danej sprawy mających wpływ na jego wysokość może być ono uznane za niewspółmiernie nieodpowiednie (por. wyrok SN z dnia 9 lipca 1970, III PRN 39/70, OSNCP 1971/3/53 z dnia 18 listopada 2004 I CK 219/04).

Po zapoznaniu się z przeprowadzonymi w sprawie dowodami, w tym zwłaszcza z opinią sądową psychiatryczną – psychologiczną z dnia 22 marca 2013r. (k. 146 – 151), Sąd Apelacyjny uznał, że okoliczności tragicznej śmierci K. S. i skutki tego zdarzenia w odniesieniu do powoda, jego sytuacji psychicznej, psychiatrycznej w żadnej mierze nie dają podstaw do obniżenia już zasądzonego i przyznanego powodowi zadośćuczynienia. Apelacja pozwanego dotycząca pkt I zaskarżonego wyroku Sądu I instancji jest całkowicie nieuzasadniona. Argumenty podane w uzasadnieniu apelacji, iż „powód jest osobą samodzielną i dorosłą, w dniu wypadku miał 29 lat, ma możliwość ułożenia sobie życia w przyszłości, po śmierci żony nie został sam, ma rodziców i trójkę rodzeństwa, powód funkcjonuje w życiu codziennym i prognozy na przyszłość pod względem psychicznym dla powoda pozostają pomyślne”- nie mogą odnieść skutku. Skarżący nie uwzględnia opinii psychiatryczno – psychologicznej, która eksponuje, jak znacznego uszczerbku psychicznego doznał powód, jak dalece zostało zaburzone jego funkcjonowanie w aspekcie psychologicznym. Analiza tej opinii w ocenie Sądu Apelacyjnego – prowadzi wręcz do odmiennego wniosku – a mianowicie, że Sąd Okręgowy rażąco zaniżył przyznane powodowi zadośćuczynienie. Rzadko kiedy mamy do czynienia z taką sytuacją, by poszkodowany po śmierci osoby bliskiej, (w niniejszej sprawie – żony) wymagał w tak dużym i szerokim zakresie wsparcia oraz pomocy psychologicznej. Biegłe podkreśliły we wnioskach, że u powoda, mimo upływu czasu od wypadku (ponad 3 lata) nadal

utrzymują się przewlekłe reaktywne zaburzenia nastroju. Aby nie przekształciły się one w trwałe zaburzenia lękowo – depresyjne – powód powinien kontynuować psychoterapię i leczenie farmakologiczne.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, Sąd I instancji nie uwzględnił w dostatecznym stopniu – w odniesieniu do powoda skutków tragicznej śmierci żony, naruszając zasadę indywidualizacji niezbędną przy ustalaniu stosownego zadośćuczynienia.

Przedstawione w opinii okoliczności obrazują sposób funkcjonowania powoda po utracie żony. Biegłe podkreślają, że okoliczności (powód był obecny przy śmierci żony), czas (10 dni po ślubie), symbolika wydarzeń (np. wypadek miał miejsce w 26 urodziny żony) miały znaczny wpływ na wymiar przeżycia tego zdarzenia przez powoda.

Z tych względów Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżony wyrok i zasądził od pozwanego na rzecz powoda dalszą kwotę 50.000 zł tytułem zadośćuczynienia żądanego w oparciu o art. 446 § 4 kc, uznając tym samym, że stosowną sumę zadośćuczynienia dla powoda za krzywdę wywołaną śmiercią żony stanowi kwota 150.000 zł.

Żądanie zasądzenia zadośćuczynienia dalej idącego Sąd Apelacyjny oddalił, uznając je za wygórowane.

Oddaleniu też podlega apelacja pozwanego w części zaskarżającej pkt I wyroku (art. 385 kpc).

Odnosnie zadośćuczynienia żądanego przez powoda na podstawie art. 445 § 1 kc:

Skarżąc rozstrzygnięcie o zadośćuczynieniu ponad kwotę 23.000 zł pozwany stawia zarzut naruszenie art. 445 § 1 kc poprzez przyznanie powodowi z tego tytułu sumy rażąco wygórowanej oraz zarzut naruszenia art. 233 § 1 kpc poprzez pominięcie, że wpływ na stan zdrowia psychicznego powoda miała śmierć żony w wypadku.

Apelacja pozwanego także w tym zakresie nie jest uzasadniona.

Jest niesporne, że zadośćuczynienie na podstawie art. 445 § 1 kc może być przyznane poszkodowanemu m. in. w razie uszkodzenia ciała lub wywołania rozstroju zdrowia (art. 444 § 1 kc). Mianem uszkodzenia ciała określa się takie przypadki naruszenia integralności fizycznej człowieka, które polegają na zniszczeniu (zerwaniu ciągłości) jego tkanek lub organów. Uszkodzenia ciała często pociągają za sobą rozstrój zdrowia, który może jednak powstać także z innych przyczyn. Polega on na wywołaniu dysfunkcji organizmu człowieka poprzez doprowadzenie do zakłócenia funkcjonowania jego poszczególnych układów i systemów (np. układu nerwowego). Źródłem rozstroju zdrowia może być także wstrząs psychiczny doznany w skutek określonego zdarzenia.

W niniejszej sprawie jest bezsporne, że powód doznał uszkodzenia ciała. W świetle opinii biegłych w/w nie budzi też wątpliwości, że powód doznał rozstroju zdrowia. Aczkolwiek biegłe nie były w stanie określić stopnia trwałego uszczerbku pod względem psychicznym doznanego przez powoda na skutek wypadku w dniu 26.08.2009r, (vide pkt. 3 wniosków – k. 151) jednak sam fakt doznania rozstroju zdrowia psychicznego nie może być negowany – w świetle wspomnianej opinii.

Zarzut pozwanego, że na stan zdrowia psychicznego powoda miała wpływ śmierć żony w wypadku, a więc krzywda w tym zakresie dotyczy krzywdy związanej ze śmiercią żony, a nie następstw wypadku w dniu 26.08.2009r dla zdrowia powoda – jest nietrafny. W wypadku powód nie tylko doznał uszkodzenia ciała, ale także wstrząsu psychicznego, który wywołał u niego rozstrój zdrowia. Nie ma więc racji skarżący zarzucając naruszenie art. 233 § 1 kpc.

Nietrafny tym samym jest zarzut zasądzenia zadośćuczynienia w rażąco wygórowanej kwocie, bowiem nie sposób pominąć doznanego przez powoda rozstroju zdrowia psychicznego jako okoliczności mającej wpływ przy ustaleniu stosownej sumy zadośćuczynienia.

Apelację pozwanego dotyczącą pkt II zaskarżonego wyroku należało oddalić na podstawie art. 385 kpc.

Odnosnie kosztów procesu:

Powód ostatecznie utrzymał się ze swym roszczeniem w 65 %. Koszty w postaci wydatku na opinie biegłych, które zaliczkował powód należało rozdzielić stosownie do wyniku sporu. Z tych przyczyn Sąd Apelacyjny orzekł jak w pkt I ppkt 2 wyroku.

Sąd zasądził także od pozwanego na rzecz powoda koszty zastępstwa procesowego w pierwszej instancji w kwocie 3600 zł (art. 100 zd. drugie kpc w zw. z art. 391 § 1 kpc). W sprawie o zasądzenie zadośćuczynienia określenie należnej sumy zawsze zależy od oceny sądu. W sytuacji, kiedy powód – co do zasady – proces wygrał, uzasadnione jest żądanie zasądzenia na jego rzecz kosztów zastępstwa procesowego wyliczonych od uwzględnionej części powództwa. Wzajemnemu zniesieniu kosztów w tym zakresie sprzeciwia się zasada słuszności.

W pkt. I. 3 wyroku Sąd Apelacyjny nakazał ściągnąć od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Tarnobrzegu kwotę 8.543 zł tytułem opłaty od uwzględnionej części powództwa – na podstawie art. 113 uksc.

O kosztach postępowania apelacyjnego – Sąd orzekł na podstawie art. 100 kpc w zw, z art. 391 § 1 kpc.